

אל תפן אל מנחתם

מים ראשונים: כבר הקדשנו דף לנושא [לא חמור אחד מהם נשאתי](#) שבפסוק שלהלן. הפעם נרצה להתעכב על דברי משה בפסוק: "אל תפן אל מנחתם". מאיזו מנחה של דתן ואבירים חושש משה ומבקש שהקב"ה לא ישעה אליה? מה פשר חשש זה? האם נהג כהוגן?

ויחר למשה מאד ויאמר אל ה' אל תפן אל מנחתם לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעתי את אחד מהם: (במדבר טז טו).¹

במדבר רבה יח' – מנחת התמיד

"אל תפן אל מנחתם" ... היה צריך למקרא לומר: אל תפן אל עבודתם, מהו אל מנחתם?² כך אמר משה לפני הקב"ה: ריבונו של עולם, יודע אני שיש לאלו חלק באותה מנחה שהקריבו, שנאמר: "מלבד עולת התמיד ומנחתה", והיתה של כל ישראל קריבה.³ הואיל ופירשו אלו מבניך, אל תסתכל בחלקם תניחנו האש ואל תאכלנה.⁴

פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) במדבר פרשת קרח – לא לרצון

ויחר למשה מאד ויאמר אל ה' אל תפן אל מנחתם. שלא יקבל מנחתם לרצון.⁵

מדרש תנחומא (בובר) פרשת קרח – אל תקבלם בתשובה

ויאמר אל ה' אל תפן אל מנחתם - אל תקבלם בתשובה.⁶

¹ מפרש רש"י: "ויחר למשה מאד - נצטער עד למאוד". מדוע? משום "שכבר היה סורחן רביעי בידם" אומר מדרש תנחומא. אך מפשט המקרא נראה משום שתקפו אותו ואמרו לו: "כי תשתרר עלינו גם השתרר". הראיה, שמשה צריך להצטדק ולומר: "לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעותי אחד מהם". ולהלן נראה שלמשה חרה מאד על כך שבניגוד לקרח ועדתו שמנהלים אותו דיאלוג כלשהו, דתן ואבירים מטיחים בו אשמות ואינם מנהלים שום דיאלוג. ועד כדי כך חרה למשה עד שאין הוא רוצה או יכול לומר זאת ישירות לחולקים עליו (כפי שהוא אומר לקרח ועדתו בפסוק הסמוך) והוא אומר זאת לפני הקב"ה! כאילו גם בפניו הוא צריך להצטדק ולבקש שלא יפנה למנחתם של דתן ואבירים. מה היא "מנחה" זו שממנה חושש משה? על מה ילך הוא מבקש מהקב"ה שלא ישעה לה?

² עפ"י פרשני המדרש כאן, "עבודתם" היא הקטורת שמובאת מכספי הציבור ו"מנחתם" היא כפשוטה – קרבן מנחה, המנחה שנלווית לקרבן התמיד. אבל להלן נראה מדרשים ופרשנים שסבורים ש"מנחתם" היא כן הקטורת.

³ קשה לדעת איזה פסוק בדיק מכוון כאן הדרשן, שהרי הביטוי "מלבד עולת התמיד ומנחתה (או מנחתו)" חוזר מספר פעמים בפרשת הקרבנות בפרשת פנחס, כמעט בקרבנות כל חג. אבל הכוונה כאן היא בלמה שמסיים הדרשן שכל ישראל יש להם חלק בקרבנות הציבור, תמידים ומוספי החג, מכח תרומת השקלים (מסכת שקלים פרק ד משנה א) וממילא גם לדתן ואבירים. ועפ"י רש"י שנראה להלן שמפרש: "אל תפן אל מנחתם - הקטרת שהם מקריבים לפניך מחר", הכוונה (גם) לקרח ועדתו.

⁴ משה מבקש שלא יהיה לדתן ואבירים (ולקרח ועדתו) חלק בקרבן הציבור משום שהם פירשו מהציבור "הואיל ופירשו אלו מבניך". מי שנוקט במחלוקת ומפלג את הציבור – הוציא עצמו מהכלל ואין לו חלק בקרבן הציבור. משה שלא נטל כלום מהציבור, מבקש מהקב"ה שלא יתחשב בחלק שיש לדתן ואבירים ועדתו בקרבן הציבור (התמיד). אך האם זו טענה צודקת? האם מי שמעליל על משהו אחר, על עובד ציבור בפרט, שהוא מועל בשליחותו, משתחרר ונוטל מכספי הציבור וכו', האם אדם כזה מאבד את חלקו בציבור? כך או כך, שים לב לדקות לשון המדרש "אל תסתכל בחלקם תניחנו האש ואל תאכלנה". יש להם חלק, אבל לא יעלה באש לריח ניחוח. בדרך זו של מדרש במדבר רבה הולכים מדרשים רבים כמו תנחומא על אתר, מדרש אגדה בובר ועוד.

⁵ פסיקתא זוטרתא, בדומה לרש"י להלן (שניהם מאותה תקופה מאה 11 זה ביוון וזה בצרפת), מדגיש את המילה "לרצון", מונח שמלווה הרבה את מעשה הקרבנות לטוב או לרע. ראו תוכחת ירמיהו ו כ: " ... עלותיכם לא לרצון וזבחיכם לא ערבו לי". וכבר בתורה ויקרא כב כ: "כל אשר בו מום לא תקריבו פי לא לרצון יהיה לכם". ומנגד, לחיוב, בתורה ויקרא כב כט: "וכי תזבחו זבח תודה לה' לרצונכם תזבחו". ובנביא, ישעיהו נו ז: " ... עולתיכם וזבחיכם לרצון על מזבחי פי בתי בית תפלה יקרא לכל העמים". ומכאן לסדר תפילותינו, תהלים יט טו: "יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגאל לי". סוף דבר, משה לא יכול לבטל את חלקם של דתן ואבירים בקרבנות הציבור (תמיד ומוספים), אבל מבקש שחלקם לא יהיה לרצון כיוון שפרשו מהציבור, כפי שציינן מדרש במדבר רבה לעיל ובעקבותיו מדרשים ופרשנים אחרים. וגם על כך, ניתן לחזור ולשאול אם נהג משה כהוגן ואם בקשה זו 'תופסת' (בפרט אם אמנם הייתה כאן התקפה אישית על משה)?

⁶ כאן עושה המדרש צעד גדול נוסף. משה מבקש מהקב"ה לנעול שערי תשובה בפני דתן ואבירים. את תשובתו של קין קיבל הקב"ה, את תשובתם של אחאב, של מנשה, אנשי נינוה, ענתות ועוד ועוד רשעים קיבל הקב"ה, כי "גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד" (פסיקתא דרב כהנא פיסקא כד – שובה). אז למה לא דתן ואבירים? אולי בכ"ז יעשו תשובה. והרי משה הולך אליהם ומוחל על כבודו וכבר שבחו אותו המדרשים על כך (סנהדרין קי א, במדבר רבה יחי ב) היא הנותנת, אומר מדרש ילמדנו בפרשה, שמשה הלך אליהם והם החציפו כנגדו: "אמר משה: הואיל ולא רצה לרא אצלי, אלך אני אצלם, אולי יתבישו ויחזרו בהם. שנאמר: ויקם משה וילך אל דתן ואבירים. ויחר למשה מאד, נצטער להבא, למה? שאדם הדן עם חברו ומתוכח עמו ומשיבו יש שם נחת רוח, ואם אינו משיבו הרי הוא מצטער צער גדול. אל תפן אל מנחתם, אל תקבלם בתשובה". ופירוש חזקוני מדגיש את דבריהם "לא נעלה" ומסביר: "מה שקלל משה לדתן ואבירים היינו טעמא שכששלח משה לקרא להם אמרו לא נעלה לא היתה כוננתם לחזור בהם". ועדיין, "אל תקבלם בתשובה"? כמו פרעה?

רש"י במדבר טז טו – מנחתם היא הקטורת

אל תפן אל מנחתם - לפי פשוטו הקטורת שהם מקריבים לפניך מחר, אל תפן אליהם. והמדרש אומר: יודע אני שיש להם חלק בתמידי צבור, אף חלקם לא יקובל לפניך לרצון, תניחנו האש ולא תאכלנו: ⁷

אבן עזרא במדבר טז טו – המנחה מגינה גם על הרשעים

ויחר זה הדבור. ⁸ כבר פירשתי, כי העולה והמנחה מארכת האף על הרשעים. ודתן ואבירם היו אנשים גדולים והקריבו מנחה קודם זה המעשה. וזה טעם "אל תפן אל מנחתם", ויפנה אלי, כי לא נשאתי חמור אחד מהם. ⁹

רמב"ן במדבר טז טו – לא לקרבן ולא לתפילה

... ואינו נכון בעיני שיהיה על הקטורת, לפי שעל דתן ואבירם הוא אומר כן שחרה לו על דבריהם. והם לא היו בתוך העדה הנועדים להקטיר קטורת. ¹¹ אבל פשוטו, כי בעבור שהיו אלה רוצים בכהונה להקריב קרבן, אמר משה "אל תפן אל מנחתם" - אל תפן אל קרבן שיקריבו לפניך ואל תפילה שיתפללו לך. כי כל הקרבנות גם התפילה יקראו מנחה בכתוב. וגם אמר אונקלוס קרבנהון, איזה דבר שיקריבו לפניך. ¹²

רבי בחיי בן אשר במדבר טז טו – קרבנות הנשיאים וזכותם

... על כן נראה לי לומר כי "מנחתם" יחזור לנשיאים, על הקרבן שהקריבו בחנוכת המזבח, כל אחד מהם קערה ומזרק שניהם מלאים סולת בלולה בשמן למנחה, וזה טעם "מנחתם". ומשה לא חשש שיתפלל על דתן ואבירם שלא היו עיקר ולא נודע להם זכות, ועוד כי מעת שאמרו "לא נעלה" ידע בהם כי פיהם הכשילם והיו אבודים בעיניו. אך התפלל על הנשיאים שהיו עיקר החמשים ומאתים ומכללם ואירע להם זכות גדול ביום החנוכה, הוצרך להתפלל שלא תעמוד להם זכות אותו קרבן ושיכלו בעונשם. ¹³

⁷ רש"י מזכיר את המדרש לעיל, אך מציע פירוש משלו ש"מנחתם" היא הקרבת הקטורת של קרח ועדתו! וזה עפ"י רש"י "פשוטו" של הפסוק! הכי צד? נראה שהצעה זו להסבר מהו "מנחתם" נובעת מאופן קריאת פסוקים יד-טז בפרק טז. ראו פסוקים אלה במקור: "(יד) אף לא אֶל אֶרֶץ זַבַּת חֶלֶב וְדָבַשׁ הִבִּיאֲתָנוּ וְתָתַן לָנוּ נַחֲלַת שָׂדֶה וְכָרֶם הַעֲיִנִי הָאֲנָשִׁים הָהֵם תִּנְקַר לֹא נַעֲלָה: (טו) וַיַּחַר לְמֹשֶׁה מְאֹד וַיֹּאמֶר אֶל ה' אֵל תִּפְּנֵן אֶל מִנְחָתָם לֹא תִמּוֹר אֶחָד מֵהֶם נִשְׂאֲתִי וְלֹא הִרְעֵתִי אֶת אֶחָד מֵהֶם: (טז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל קֶרַח אַתָּה וְכָל עֲדֻתְךָ הֵי לִפְנֵי ה' אַתָּה וְהֵם וְאֶהְרֹן מְחֹר". פסוק טו עומד בתווך בין פסוק יד ששייך לעימות עם דתן ואבירם ובין פסוק טז בו חוזר המקרא לקרח ועדתו - ומשרת ומחבר את שניהם. באופן זה, טענת משה "לא חמור אחד מהם נשאתי" מופנית גם לקרח ועדתו ולכאורה זה מה שטוען קרח "כי כל העדה קדושים" (ראו דברינו [כולם קדושים](#) בפרט אבן עזרא שם על החלפת הבכורות בבני לוי). ולפיכך אולי צריך משה לבקש מהקב"ה שלא ייפן אל הקטורת של קרח ועדתו שאיננה לשם שמים אלא למחלוקת ולקנטור. טענת קרח: "ומדוע תתנשא על קהל ה'" מגלה את כוונתו האמיתית ומחברת אותו עם דברי דתן ואבירם "כי תשתרר עלינו גם השתרר". ראו פירוש בכור שור שצועד כמו רבים וטובים בעקבות רש"י ש"מנחתם" היא הקטורת ואומר: "ואמר אל תפן אל מנחתם - הקטורת שיקטירו לפניך, כי קטורת תועבה היא, כי דובר שקרים לא יכון לנגד עיניך כי מעולם לא נהגתי עליהם שררה".

⁸ היינו הדברים הקשים שדתן ואבירם העלילו על משה.

⁹ אבן עזרא מציע שדתן ואבירם הקדימו להקריב מנחה לפני שיצאו במחלוקת (מחלים פני גבוה בקרבנות לפני שיוצאים בריב, מוכר?). ראו פירוש רבי בחיי בן אשר שנראה צועד בעקבות אבן עזרא ואומר: "אל תפן אל מנחתם. ידוע כי העולה והמנחה נותנת אריכות אף על הרשעים, ועל כן התפלל שלא יאריך להם אלא שיענישם מיד". בפשט הכתובים יש כאן חידוש גדול שדתן ואבירם (אולי גם קרח) מיהרו להקריב קרבן לפני העימות עם משה, מעשה שלא נזכר במקרא. אבל בהיבט אריכות האף, פירושים אלה מתחברים יפה לדרשה בגמרא סנהדרין קיא ע"א: "כשעלה משה למרום מצאו להקדוש ברוך הוא שיושב וכותב ארך אפים. אמר לפניו: ריבוננו של עולם, ארך אפים לצדיקים? - אמר לו: אף לרשעים. אמר ליה: רשעים יאבדו. - אמר ליה: השתא חזית מאי דמבעי לך. כשחטאו ישראל אמר לו: לא כך אמרת לי, ארך אפים לצדיקים?". בחטא העגל ובמרגלים נזקק משה למידת ארך אפים לכולם, גם (אולי בפרט) לרשעים כפי שלמדו הקב"ה. החשש של משה מהמנחה שהקריבו דתן ואבירם (אולי גם קרח) הוא אמיתי, עד שהוא נזקק לפנות לקב"ה שלא ישעה למנחתם (בדומה לקין שאל מנחתו לא שעה הקב"ה, בראשית ד ה) ומבקש "פנה אלי".

¹⁰ לאחר שהוא מביא את פירוש רש"י הנ"ל, דוחה רמב"ן פירוש זה ומציע את שלו.

¹¹ ראו הערה 7 לעיל על מעמד פסוק טו בתווך בין יד שלפניו וטז שאחריו. רמב"ן לא מקבל גישה זו ומבין שפסוק טו שייך לפסוק יד שלפניו, היינו לעימות עם דתן ואבירם, ובפסוק טז עושה המקרא תפנית חדה חזרה לקרח ועדתו (שהם שתי מחלוקות שונות שמתנהלות במקביל אך בנפרד).

¹² רמב"ן לא מקבל את הצעת רש"י שמדובר בקטורת (ואין חיבור עם קרח ועדתו כאן) וגם לא את הצעת אבן עזרא שכבר הקריבו דתן ואבירם מנחה. "מנחתם" עפ"י רמב"ן היא מה שעשויים דתן ואבירם להקריב בעתיד: "אל תפן אל קרבן שיקריבו לפניך ואל תפילה שיתפללו לך" (קודם יוצאים בריב ואח"כ רצים לחלות פני גבוה, גם זה מוכר?). הקטע בדבריו של רמב"ן "שהיו אלה רוצים בכהונה להקריב קרבן" הוא חידוש מעניין שגם דתן ואבירם בקשו כהונה ולא רק קורח ועדתו עליהם אומר משה "ובקשתם גם כהונה". וממנחה-קרבן זה חושש משה! רמב"ן לא חוזר למדרש בו פתחנו שמשה מבקש שלא יהיה להם חלק בקרבן התמיד המשותף לכלל העם, אלא מדובר בקרבן יחיד - ראו פירוש העמק דבר על הפסוק שמסביר עפ"י הגמרא חגיגה ו ע"ב, שלאחר חטא המרגלים פסק קרבן התמיד, בדברינו [עולת תמיד](#) בפרשת תצוה. מקרבן יחיד זה חושש משה, ומתפילה שיתפללו דתן ואבירם! לצד זה, יש לשים לב למוטיב התפילה שרמב"ן מציג כאן לצד הקרבן. רש"י משלב את המנחה עם הקטורת, רמב"ן משלב את המנחה עם התפילה (תפילת מנחה!) ובעל ספר תהלים משלב את שלושתם בפרק קמא פסוק ב: "תַּפְּלוּן תַּפְּלֵתִי קִטְרֵת לִפְנֵיךָ מִשְׂאֵת פְּפִי מִנְחַת עֵרֶב".

¹³ בקטע שהשמטנו מדגיש רבי בחיי את עניין אריכות האף גם לרשעים (מצוטט בהערה 9 לעיל), אבל בה בעת פוסל את הרעיון שמשם פוחד מפני איזו שהיא זכות שתעמוד לדתן ואבירם. הצעתו היא ש"מנחתם" הם קרבנות הנשיאים שמתוארים בפרוטרוט בפרשת

ספורנו במדבר טז – בין אדם לחברו

אל תפן אל מנחתם. אל תפן אל שום מין קרבן שיקריבו לכפר עליהם על הפך "ירח מנחה" (שמואל - א כו יט).¹⁴ וזה, כי איני מוחל על עלבוני ואין למחול להם בלעדי זה. כאמרם: "עונות שבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר עד שירצה חברו" (יומא פה ב במשנה). וכן ירמיהו (יח כ-כג) אמר: "כִּי כָרוּ שׁוֹחָה לְנַפְשִׁי זָכַר עֲמָדֵי לְפָנָי לְדַבֵּר עֲלֵיהֶם טוֹבָה לְהִשִּׁיב אֶת חַמְתָּךְ מֵהֶם ... אֶל תִּכְפֹּר עַל עֲוֹנֵם וְחַטָּאתֵם מִלְּפָנָי אֶל תִּמְחִי".¹⁵

רש"י הירש במדבר פרק טז

נראה לנו שיש להבין כך את המנחה האמורה כאן: קרח ומאתיים וחמשים האיש התקוממו במישרין כנגד ה', שהרי חלקו על עבודת הקרבנות שבמקדש הנעשית על ידי אהרן במצות ה'. ביהירות ליבם פרושו מאותה עבודת הקרבנות שיש בה באמת משום כניעה לה', ובגאווותם היו מוכנים להקריב לה' קטורת מליבם. דתן ואבירם לא השתתפו בצד זה של המרד, הנוגע לענייני כהונה. הם לא חטאו ב"מנחתם". הם עמדו במנחתם על היסוד המשותף לכלל האומה; במנחתם המסמלת את כניעתם לה' הם היו קשורים כהלכה לקרבן הציבור של האומה במקדש. הם לא ביקשו ליטול כהונה לעצמם ולעשות מעשה כהן.¹⁶

דברים רבה (ליברמן) פרשת ואתחנן

"רב לך" (דברים ג כו),¹⁷ א"ל הקב"ה: משה, גומל גומלין אנא, מה דעבדת מתעביד לך.¹⁸ אתה אמרת: "רב לך בני לוי" (במדבר טז ז), אף אנא אמרית: "רב לך". אתה אמרת: "אל תפן אל מנחתם" (במדבר טז טו), אף אנא אמרית: "אל תוסף דבר אלי עוד" (דברים ג כו).¹⁹

נשא. בכלל מאתיים וחמשים "נְשִׂאֵי עֵדָה קְרָאֵי מוֹעֵד אֲנָשֵׁי שָׁם" שהצטרפו אל קרח נמצאים כל נשיאי השבטים! ראו פירוש אבן עזרא בשם "מדקדק" שכבר עמד על כך: "כי נשיאי עדה הם הנשיאים העומדים על הפקודים", וכך גם בפירוש דעת זקנים מבעלי התוספות. מעבר לפתרון של "מנחתם", נראה שיש בפירוש זה תזכורת חשובה לכך שקרח דתן ואבירם אינם לבדם. מצטרפים אליהם מספר נכבד של אנשים נכבדים וחשובים: "מיוחדים שבעדה, שהיו יודעים לעבר שנים" (סנהדרין קי ע"א), "קראי מועד - שהיו נקראים אל אהל מועד. אנשי שם - קודם צאתם ממצרים ... נשיאי עדה הם הנשיאים העומדים על הפקודים" (אבן עזרא). ראו עוד במפרשים כגון: רשב"ם, חזקוני, ור' פלטיאל שמציע שאלה היו שרי האלפים והמאות שמונו בפרשת יתרו (רש"י ורמב"ן שותקים). מול חבורה נכבדה שכזו קשה למשה לעמוד ולא חשובה מהי בדיוק "מנחתם". אולי היא עצם נוכחותם.

¹⁴ דברי דוד לשאול כשזה רודף אחריו במדבר זיף. ראו הפסוק המורחב שם: "אם ה' הִסִּיתָךְ בִּי יִרַח מִנְחָה וְאִם בְּגִי הָאָדָם אֲרוּרִים הֵם לְפָנָי ה' וְכו'". (ראו הביקורת על דברים קשים אלה של דוד בגמרא ברכות סב ע"ב). כאן זה ההפך, מסביר ספורנו. כאן אין לקב"ה להירח מנחה.

¹⁵ פירוש ספורנו אינו מתעכב להסביר מהי בדיוק "מנחתם", נראה שבנקודה זו הוא מצטרף לפירוש רמב"ן (אולי גם אבן עזרא). עיקר חידושו הוא הכנסת הדיבור של עוונות שבין אדם למקום מול עוונות שבין אדם לחבירו. שום מנחה וקרבן (וגם תפילה) לקב"ה לא יועילו. דתן ואבירם פגעו בי אישית, אומר משה. זה חשבון ביני ובינכם. ועדיין תמוה שמושה צריך לפנות לקב"ה בבקשה כזו! וכי הקב"ה לא יודע את המשנה ביומא? נראה שהכוונה היא שהפגיעה במשה הייתה כפולה. ערעור על מעשיו שפעל בשם הקב"ה כשליחו וכמנהיג שמונה על ידו, הוא אולי כן עניין לקב"ה. כמו שמושה אומר לקרח, במדבר טז יא: "לָכֵן אֶתָּה וְכָל עֲדֶתְךָ הַנֹּעֲדִים עַל ה' וְאַהֲרֹן מֶה הוּא כִּי תִלְיִנוּ עֲלָיו". בערעור על ההנהגה יש "בין אדם למקום". (ראו גם איך הקב"ה כן מתערב כאשר אהרון ומרים מליצים על משה בפרשת האשה הכושית). אבל אצל דתן ואבירם, אולי בניגוד לקרח, החשבון היה אישי (עפ"י חז"ל החשבון ביניהם התחיל עוד במצרים בפרשת האנשים הניצים). אם כך, הדרישה של משה שלא יהיה להם חלק בקרבנות הציבור לא מוצדקת, אך בקשתו שהקב"ה לא יקבלם בתשובה אולי דווקא כן. יש פנים לכאן ולכאן ואין להקשות מפרשנות אחת לשנייה.

¹⁶ אז מה בכל זאת היא "מנחתם" של דתן ואבירם שמושה מבקש מהקב"ה שלא יפן אליה? מה חטאם? בכך שזלזלו בשליחות משה וביזו אותו, כפי שממשיך הרב הירש לפרש שם: "הציגו את משה כבדאי המרמה את עמו בלא מצפון ... האשימו אותו ברדיפת שררה ובאלימות גסה ... כל שליחותו של משה היתה בעיניהם רמאות גסה ... כפרו בעובדה שהוא נשלח בידי ה' ... אין משמעות לעדות שניתנה למשה על התורה שנתגלתה לו וכו'". ראו שם במקור את דבריו הנמלצים. סוף דבר, עם עבודת הקרבנות כריטואל דתי לא היה לדתן ואבירם שום בעיה. הם יביאו את "מנחתם" כדת וכדין ולא יערערו רשמית על הכהונה. לאיזו "מנחה" מבקש משה שהקב"ה לא יפנה? לזו שנלווה לה יחס שלילי ומתריס כנגד כל בסיס שליחותו של משה ותוקף התורה. ומסיים שם רש"י שאולי לזה מתכוון המדרש בו פתחנו: "כך אמר משה לפני הקב"ה: ריבנו של עולם יודע אני שיש לאלו חלק באותה מנחה שהקריבו שנאמר מלבד עולת התמיד ומנחתה, והיתה של כל ישראל קריבה, הואיל ופירשו אלו מבניך אל תסתכל בחלקם, תניחנו האש ואל תאכלנה".

¹⁷ ראו הפסוק בתחילת פרשת ואתחנן בסירוב הקב"ה לתחנוני משה: "וַיִּתְעַבֵּר ה' בִּי לְמַעַנְכֶם וְלֹא שָׁמַע אֵלַי וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי רַב לָךְ אֶל תּוֹסֵף דְּבַר אֵלַי עוֹד בְּדַבְּרִי הַזֶּה".

¹⁸ מה שעשית - עושים לך. אני גומל לאדם כגמולו, אומר הקב"ה למשה, מידה כנגד מידה.

¹⁹ ובהמשך המדרש שם משה ממשיך לטעון שכל מה שעשה, עשה בשביל בני ישראל, גם כאשר כעס עליהם בחטא מי מריבה ואמר: "שמעו נא המורים" אבל הקב"ה לא נענה לתחנוניו. או אז משה מבקש שלפחות יכתב בתורה מה היה חטאו ומדוע לא נכנס לארץ ואומר: "הואיל וגזרת עלי שלא אכנס לארץ, כתוב חטייא שלי למה אני מת. שלא יהו אומרים הרבה עונות היו ביד משה בשביל כך נגזר עליו שלא יכנס לארץ". והמשל שם ובמקבילה במדרש במדבר רבה יט יא על שתי הנשים שאחת קלקלה (זינתה) ואחת אכלה או סחרה בפירות שביעית. כבר הרחבנו לדון בנושא זה בדברינו **יכתב עוונתי** בפרשת חוקת וכן **כי לא תעבור את הירדן הזה** בפרשת ואתחנן. מה שחשוב לעניינינו הפעם היא השפיטה לחומרה של דברי משה "אל תפן אל מנחתם". אתה משה אמרת כן על דתן ואבירם (ולדעות שראינו לעיל גם על קר ועדתו), אל תפנה אלי כעת בבקשה לשנות את הגזירה ולהיכנס לארץ. מידה כנגד מידה. כנגד כל המדרשים וההסברים שראינו לעיל, ממדרשי רבה ותנחומא על הפרשה, דרך פרשני המקרא, עומד מדרש זה וטוען שמושה לא נהג כשורה כשאמר: "אל תפן אל מנחתם". בפרט המדרשים שמושה מבקש שלא יקבלו את החולקים עליו בתשובה, ובפרט

שבת שלום וקייץ טוב
מחלקי המים

לשיטת ספורנו שכל העניין היה בין אדם לחבירו ואין לקב"ה מה להתערב כאן. הקב"ה זוכר את אמירת משה "אל תפן אל מנחתם" ובא איתו חשבון כשרצה להיכנס לארץ. ואולי אין כאן סתירה. משה, אבי השיטה "יקוב הדין את ההר" ופלוס האמת מעל לכל, צדק כששפט לחומרה את דתן ואבירם, אך בלתי נמנע שבמידה זו גם הוא יישפט. זה מחיר הנהגה אמיצה.